

Slepí svědkové doby. Slepotisková výzdoba knižních vazeb

Radomír Slovík, Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování

Pod tímto názvem získala Fakulta restaurování Univerzity Pardubice tříletý projekt zaměřený na výzkum slepotiskové výzdoby knižní vazby. Projekt je podpořen z Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity – NAKI II a cílí na dokumentaci, výzkum a prezentaci specifické skupiny památek kulturního dědictví, jakými jsou historické knižní vazby. Všechny cíle projektu jsou úzce provázány a sledují pouze jednu snahu – vytvořit formou databáze, specializované mapy a certifikované metodiky odbornou platformu společné vědecké činnosti pro výzkum historické knižní vazby.

Výzkum historických knižních vazeb patří k nejzanedbávanější sféře vědecké profese zabývající se studiem tuzemské knižní kultury. První domácí pokus o zpracování dějin knižní vazby pochází z roku 1959. Tento počín Pavlína Hamanové je koncipován převážně jako inventář aristokratických a měšťanských supralibros, který skrytě odrážel autorčin opoziční postoj k tehdy vládnoucí komunistické ideologii. Počín Pavlína Hamanové zároveň představoval v této vědní oblasti monografii poslední.

Významnou kapitolou na poli výzkumu vývoje historické knižní vazby je odborná práce prof. PhDr. Bohumila Nusky, CSc. Nuskovy terminologické a typologické analýzy jsou dodnes platné a živé. S výjimkou Bohumila Nusky v 70. letech 20. století vědecké studium knižní vazby u nás ustrnulo, a protože se zájem nepřesunul ani do sběratelské sféry, v zahraničí kultivované už několik století, tento segment knižní kultury přestal u nás jakoby existovat. Teprve posledních deset let lze pod zjevným vlivem německé elektronické databáze EBDB pozorovat vzkrýšený vědecký zájem o pozdně gotickou knižní vazbu (Michaela Baumlová, Kamil Boldan, Jiří Glonek). Šířeji se dějinami knižní vazby, jakož i dějinami celé knižní kultury, zabývá pouze doc. PhDr. Petr Voit, CSc., kterému v současné době vyšla monografie o knihvazačství mezi pozdní gotikou a nástupem baroka.

Během vědeckých aktivit pořizoval Bohumil Nuska obsahy slepotiskové výzdoby historických knižních vazeb. Sbírkou čítající přes 2 000 obsahů kolků, válečků a ploten, která vznikala během 60. let 20. století, prof. Nuskovi pouze částečně posloužila k napsání zhruba patnácti odborných statí. Po přeměření odborného zájmu ponechal Bohumil Nuska sbírku obsahů ve svém archivu bez dalšího zpracování. V roce 2019 ji

daroval Severočeskému muzeu v Liberci. Tato instituce z Nuskovy sbírky obsahů zveřejnila na portálu „Manuscriptorium“ pouze základní kostru, a to ovšem bez jakýchkoli evidenčních a popisných údajů. Další kritéria bezpodmínečně nutná pro vědecké využití však chyběla (digitalizace – fyzický, ikonografický a bibliografický popis – propojení se starší i recentní odbornou literaturou). Digitalizované a zpracované obsahy (frotáže) Bohumila Nusky budou tvořit základní kámen vědecké databáze zaměřené na slepotiskovou výzdobu knižních vazeb.

Obr. 1 Dílna monogramisty „M N“, plotna s motivem stromu z ráje, ukřižovaným Kristem a s proroky Mojžíšem a Eliášem, autor frotáže Bohumil Nuska, Severočeské muzeum v Liberci (inv. č. ST 1953, 20)

S ohledem na už tak epochální význam daru se předkladatelé projektu rozhodli veřejnou databázi pojmenovat po prof. Nuskovi jako NUSK (čili Nuskova sbírka knihvazačského nářadí).

Evidence knihvazačského nářadí (kolků, válečků a ploten) a jeho vědecký popis umožní nejen navázání na výzkumné aktivity vědeckého týmu v Německu (EBDB), Francii (BN) nebo Anglii (BML), ale především včlenění do kulturního dědictví Evropy. Obrazově-kritická evidence historické knižní výzdoby se rovněž stane důležitou pro práci historiků umění, knihovědců nebo heraldiků. Cílem projektu je oživit ustrnulý vědecký zájem o studium knižní vazby v České republice.

Realizace projektu bude probíhat v období:

1. 3. 2020 – 31. 12. 2022

Účastníky projektu je Fakulta restaurování Univerzity Pardubice a Severočeské muzeum v Liberci.